కొనేవాడు

హితశ్రీ

బి. ఏ. పరీక్ష ఆఖరి పేపరు కూడా బాగా రాసిన తరవాత నెత్తిమీద కొన్ని టన్నుల బరువు తీసేసినట్టయి, కులాసాగా ఆ సాయంత్రం షికారుకి బయలుదేరిన రంగారావుకి బజారంతా కొత్తకొత్తగా కనిపించసాగింది. అథమం రోజు కోసారైనా బజారు మీదగా పోవటం అతని కలవాటే. కాని బజారువైపు పరకాయించి సావధానంగా, సావకాశంగా చూడటమనేది అతని జీవితంలో అదే మొదటిసారి. అంతకి ముందు సర్వకాల సర్వావస్థల్లో నీడలా వెంటపడి భయపెట్టే పరీక్షా పెనుభూతం అతనిని ఏ ఇతరవిషయాన్ని గురించీ సరిగా ఆలోచించనివ్వలేదు. ఆ తీరికా, కోరికా కూడా అతనికి ముందెప్పుడూ కలగలేదు. ఆరోజు రంగారావు కొత్తమనిషి. హుషారుగా నడుస్తూ కనిపించే ప్రతిదుకాణం బోర్డునీ, ఎదురయే ప్రతిమనిషినీ సావకాశంగా పరిశీలించసాగాడు. రోడ్డుకి రెండువైపులా బారులుతీర్చిన అంగళ్లూ, వొచ్చేపోయే జనం, బళ్లహడావుడీ— ఇవన్నీ ఏవేవో ఆలోచనలు కలిగిస్తుంటే రంగారావుకి అంతా ఏమిటో తమాషాగా కనిపిస్తోంది.

వెల్‌కం - ఫౌంటెన్.

సుస్వాగతం.

రంగురంగుల అద్దాల మీద ఆకర్షణీయంగా రాశారు. వెడితే! - టరమ్స్ క్యాష్.

నేడు రొక్కం! రేపు అరువు!

ఇదేమిటి? ఊరికే కాదూ? నవ్వుకున్నాడు రంగారావు. మరి స్వాగతం ఎందుకు? బుర్ర తడుముకుని ముందుకి నడిచాడు.

'బహుదూరపు బాటసారీ, ఇటు రావో ఒక్కసారీ' అని శ్రావ్యంగా ఎవరో పిలుస్తున్నారు— ఏదో హోటల్లోంచి. ఎందుకో? పోనీ, ఓసారి వెళ్ళి కనుక్కుంటే!

హోటల్ గడపదాకా వెళ్లాడు.

"పదార్థములు వెన్న కాచిన నేతితో తయారు. కాదని రుజువు చేసినచో రు 116 లు బహుమానం."

మంచిదే!

తగ్గింపు ధరలు.

ఇడ్లీ 0-1-6.

కాఫీ 0-1-6 ఇత్యాది. హోటల్ గడపలోనే బోర్డు. భేష్! ఇవి చూడటానికే కాబోలు. 'థాంక్స్' అనుకుని ముందుకి నడిచాడు రంగారావు. ఆహ్వానం వినిపిస్తూనే ఉంది. 'సబ్బుంటే' అని సవరణ ప్రతిపాదించాడు రంగారావు తన మనసులో.

మరెవరో దయచేయమంటున్నారు.

"నో, థాంక్స్!"

నవ్వుకుని నడక సాగించాడు రంగారావు.

ఓ రెండంతస్తుల మేడ. పిట్టగోడ మూడువైపులా రంగురంగుల అక్షరాలు రోడ్డుమీద పోయే జనం వైపు కళ్లు ఉరిమి చూస్తూ వాళ్ల చూపుల్ని నిర్బంధించి బలవంతాన పైకి లాగి 'సారీ' అన్నట్టుగా చూస్తూ, 'మరేం లేదు, ఇచ్చట మీ కే రకమైన పుస్తకములు కావలసినను దొరకును.' అని సమాచారం అందచేస్తున్నాయి.

సిటిజన్స్‌ది కాబోలు! ఇదేదో బాగానే ఉండేట్టుంది. ఎవరికి నచ్చింది వారు తీసుకోవచ్చునా? సిటిజన్స్ కిలాంటి సదుపాయం ఉండాలిసిందే!

"బై నాలెడ్జ్!"

విజ్ఞానం కొనండి.

కొనాలీ? సిటిజన్స్ సొంతం కాదూ?

నవ్వాపుకోలేక బయటికి నవ్వేశాడు రంగారావు. దగ్గిరగా ఉన్న ఇద్దరు ముగ్గురు అతనివైపు వింతగా చూశారు. అతను గబగబ ముందుకి నడిచాడు.

మళ్ళీ ఏదో హోటల్. పెద్ద పెద్ద అక్షరాలతో రాశారు.

"మీ తృప్తే మా ఆశయం."

సంతోషం! అనుకున్నాడు రంగారావు.

"వెల స్వల్పం, ఫల మధికం"

ఫలితమంటే బాగుండును. ఓసారి తను ఇక్కడ తిన్న పెసరట్టు తన చేత డాక్టర్‌కి పది రూపాయలు ఫీజు ఇప్పించింది. చరచర ముందుకి సాగాడు రంగారావు.

"చెప్పు ల్లేకుండా పోతున్నారా? అయ్యో" అని పరామర్శించి "ప్రమాదం సుమా!" అని హెచ్చరిస్తోంది ఓ బోర్డ్. నిజమే. ఓసారి ఓ జోడు తన పాదాల్ని తెగకరిచి రెండు రోజులు ఇంట్లో మూల పడేసింది తనని. నవ్వొచ్చింది రంగారావుకి. ఎక్కడ చూసినా, ఎటు చూసినా ఈ ఆధునికఫలకాలు ఇంతింత అక్షరాలలో వికృతంగా కనిపిస్తున్నాయి. తను ఐదో క్లాసు చదివేరోజులు జ్ఞాపకం వొచ్చాయి రంగారావుకి. టీచర్ ఇచ్చిన లెక్కల్ని తాటికాయల్లాంటి అక్షరాలతో, అంకెలతో గబగబా రాసుకుని, నిమిషాలమీద ఇష్టం వచ్చినట్టు చేసేసి, టీచర్ దగ్గిరికి పరిగెత్తి ఆయన టేబిల్‌మీద ఒకరి పుస్తకంమీద మరొకరు పోటీపెట్టి ఆయనకి ఊపిరాడకుండా "ముందు నా లెక్క చూడండి సార్" అని కుర్రాళ్లు గొడవ చెయ్యటం రంగారావుకి బాగా జ్ఞాపకం. ఈ బోర్డు లన్నీ చిన్నపిల్లల పలకలా కనిపించాయి అతనికి. నవ్వుకున్నాడు. యాదాలాపంగా పక్కకి చూశాడు.

ఐడియల్ బుక్ స్టోర్స్—పక్కనే ఉంది.

బ్యూటిఫుల్ బుక్ షాప్ ఎదురుగా ఉంది.

ఈ అక్షరా లన్నీ—పచ్చవీ, ఎర్రవీ, తెల్లవీ—పరస్పరం ఎల్లప్పుడూ అనుమానంగా, ఈర్ష్యగా, కోపంగా చూసుకుంటూనే ఉంటాయి కాబోలు ననుకున్నాడు రంగారావు. ఆ షాపు యజమాని తనవైపు చూస్తున్నట్టు అనుమానం కలిగి ఆవైపు చూశాడతను. తనవైపే చూస్తున్నాడు. ఓసారి లోపలికి పోవాలనిపించింది అతనికి. కొంచెం తటపటాయించి పక్కకి చూశాడు. ఐడియల్ బుక్ స్టోర్స్‌లో కుర్చీలో బల్ల ముందు కూచుని తనవైపు కొంచెం ముఖం చిట్లించినట్టుగా చూస్తున్నాడు—బహుశా ఆ షాపు యజమాని. రంగారావుకి ఎటు పోవటానికీ తోచక ముందుకి సాగిపోయాడు. ఓసారి వెనక్కి తిరిగి ఆ ఇద్దర్నీ చూడా లనిపించింది. కాని చూడలేదు.

ఎంపోరియంలూ, షాప్‌లూ, హౌస్‌లూ, కంపెనీలూ దాటిపోతున్నాయి.

వెరైటీ క్లాత్!

న్యూ వెరైటీ క్లాత్!

నియో మోడరన్ టెక్స్‌టైల్స్!

బ్యూటిఫుల్ పీస్‌గుడ్స్!

స్వదేశీ!

సిల్క్!

రకరకాల్లో ప్రత్యేకత.

ప్రత్యేకత లన్నీ ప్రత్యేకంగా చూస్తున్నాడు రంగారావు, రోడ్డుమీదనించే. అతనికో విషయం హఠాత్తుగా తట్టింది. తనకిమల్లేనే ఇంకా ఎందరో అలాగే చూస్తున్నారు. పోతున్నారు. వా ళ్ళేమనుకుంటున్నారో! కొందరి కళ్ళలో ఆశలు ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. కొందరి కళ్ళలో నిస్పృహ! ఖరీదైన వస్తువులుండే కొట్లవైపు చూసీ చూడగానే పొరపాటుగా తప్పుపని చేసినట్టు కొందరు వెంటనే కళ్లు పక్కకి తిప్పేసుకోటం చూసి రంగారావుకి ముల్లు గుచ్చుకున్నట్టయి వాళ్లవైపు జాలిగా చూశాడు. మరోవిషయం రంగారావుకి వెంటనే తట్టింది. అంగళ్ల యజమానులు రోడ్డుమీద పోయే జనంవైపు అర్థంకాని చూపులతో ఏమిటో వెతుక్కుంటున్నట్టుగా చూస్తున్నారు. చాలామంది జనం మాత్రం ఎవరి దారిన వాళు పోతున్నారు. ఇది అంత మర్యాదకరంగా తనకే కనిపించటం లేదు. ఇహ కొట్లయజమానులసంగతి చెప్పాలా? పిలిచిన పేరంటానికి పోకుండా ఉండకూడదు! ఆ భావ రంగారావు కర్థమౌతోంది. స్వాగతమండీ, స్వాగతం!! వినిపించుకోరేం, మర్యాదగా పిలుస్తుంటే! మీ తృప్తే మా ఆశయం. ఒకసారి దయచేసిన మీకే తెలియగలదు.

ఇదే దారి...అది కాదు.

ఇటు—ఇటు.

అటు కాదని వేరే చెప్పక్కర్లేదు. క్వాలిటీ అక్కర్లేదూ? రండి! రండి! ఓహోహో! రాజాధిరాజా, మార్తాండతేజా!

రంగారావుకి నవ్వొస్తోంది.

రాజాధిరాజా! మార్తాండతేజా!

'కుడి ఎడమున డాల్ కత్తులు మెరయగ
రాజు వెడలె రవితేజము లలరగ.'

రాజు వెడలె! ఎవరు రాజు!

నవ్వొచ్చింది రంగారావుకి. కాని వెంటనే అతని మనసులో చదువుల సరస్వతి ప్రత్యక్షమై జవాబిచ్చేసింది.

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో కొనేవాడే రాజు.

'Under Capitalism consumer is the king.'

రాజు! ఈ బజార్లో నడుస్తున్న జనులందరూ రాజులే. తనూ!

బలే నినాదం! బావుంది! అద్భుతం.

తను దుకాణం పెడితే ఇదే తన నినాదం. కాని వొద్దు...వొద్దు. చూస్తూ చూస్తూ రాజ్యం త్యజించటం సామాన్యమైన విషయం కాదు!

స్వేచ్ఛగా ఇష్టం వచ్చినట్టు సంచరిస్తున్న మనసుని అరికట్టి నడుస్తున్నాడు రంగారావు.

బ్యూటిఫుల్ టెక్స్టయిల్స్ గల తన మిత్రుడున్నాడు. తనకోసం — అంటే రంగారావుకోసం కాదు, కొనేవాడు రంగారావుకోసం — నిరీక్షిస్తుంటాడు. ఓసారి విజిట్ చెయ్యటం ధర్మం. ఆ షాపు పెద్దబిల్డింగులో ఓమూల ఉంది. అరడజను కొట్లు దాటి పోవాలి. నెమ్మదిగా ప్రతికొట్టూ పరిశీలిస్తూ నడుస్తున్నాడు రంగారావు.

"ఏం కావాలండీ?"

అందరూ ఆతృతగా అడుగుతున్నారు.

"ఏమీ వొద్దు."

ఒద్దనిపించుకోటంతో కొంచెం చిన్నతనం వేసి ముఖం పక్కకి తిప్పుకుంటున్నారు — షాపుల్లోవాళ్లు. తన మిత్రుడు ఖాళీగా కూర్చున్నాడు. "ఏం గుప్తా" అన్నాడు. అతను కొంచెం ఉలిక్కిపడ్డట్టుచూసి "ఏరోయ్" అన్నాడు. నిజానికి నిన్న కాక మొన్నే ఏవో షర్టింగులూ, కోటింగులూ తీసుకున్నాడు. మళ్ళీ ఇవాళే తనకేం అవసరం వొచ్చిందబ్బా అని ఆశ్చర్యపడుతున్నట్టున్నాడు అనుకున్నాడు రంగారావు.

"ఏం కావాలి?"

ఈ ప్రశ్న వినగానే రంగారావుకి వొళ్లు మండింది. అదేం ప్రశ్న? స్కూల్ ఫైనల్ దాకా కలిసి చదువుకున్నారు గదా! "ఏమిటి సంగతులు?" అని అడగకూడదూ? ఏం కావాలిసొస్తుంది తనకి ప్రతిరోజూ! మళ్లీ అడిగాడు గుప్త మర్యాదగా "ఏం కావాలి?" అని. వెంటనే రంగారావుకి తన రాజరికం జ్ఞాపకం వొచ్చింది. కాని ఏం అడగాలో తెలియలేదు. ఏమీ తోచక "చీరలున్నాయా?" అన్నాడు. "ఉన్నాయా?" అని అడగటమేమిటి, ఎదురుగా బీరువాల్లోంచి వందలకి వందలు కనిపిస్తుంటే! చీరలు అనేమాట వినేసరికి గుప్తకి కొంచెం ముఖం వికసించింది. ఫరవాలేదు — కాస్త గిరాకీ అన్నమాటే అతనికా సంతోషం కలిగించినందుకు రంగారావుకీ సంతోషంగానే ఉంది. కాని...

"ఏం చీరలు కావాలి? బాంబే ప్రింటెడ్, ఫారిన్ ప్రింటెడ్ వాయిల్స్, జార్జెట్, షిఫాన్, బెనారస్ సిల్కు, బెంగుళూరుసిల్కు, ఆర్గండీ, ఇమిటేషన్ ఆర్గండీ, క్రేప్" ఏమేమిటో చెప్పుకుపోతున్నాడు. రంగారావుకి పచ్చివెలక్కాయ నోట్లో పడ్డట్టయింది. తనీ పేర్లుకూడా సరిగా వినలేదింతవరకూ. ఏం చెప్పాలి? గుప్త చెప్పిన మొదటి పేరు జ్ఞాపకం పెట్టుకొని "బాంబే ప్రింటెడ్ చూపించు" అన్నాడు. అనటమే తడవుగా షాపులోని కుర్రాళ్లూ, గుప్తా కలిసి గబగబ బీరువా తలుపులు లాగేసి చీరలు పరిచెయ్యటం మొదలుపెట్టారు. రంగారావుకి అయోమయంగా ఉంది. ఊరుకున్నవాడు ఊరుకోక అనవసరంగా కావాలని చిక్కు తెచ్చుకున్నాడు. పాపం, వాళ్లు శ్రమపడి అవన్నీ చూపిస్తుంటే, బెల్లంకొట్టినరాయిలా అలా చూస్తూ నించోటం ఘోరం అనిపించి "అవన్నీ ఒద్దులే" అన్నాడు. కాని గుప్త ఆ మాట లేమాత్రం సరుకుచేయక, "ఫరవాలేదులే చూడు," అన్నాడు. యంత్రంలా రంగారావు పరీక్షిస్తున్నట్టుగా ప్రతిచీరా స్పృశించి చూస్తున్నాడు. అతనికి ముచ్చెమటలు పడుతున్నాయి. చీరలు కుప్పలుకుప్పలుగా బల్లమీద పడుతున్నాయి. తను ఏదీ కొనబోవటంలేదు. "ఈ గుప్తకి తనకి

చీరలు కొనే అవసరం ఇంకా రాలేదనే విషయం తెలియదేం? వెధవ వ్యాపారం, వీడూ" అని విసుక్కున్నాడు. కొంపతీసి తనని బాగా ఎరిగినవాళ్లెవరైనా చూస్తే అదో తంటా! "పెళ్లి కాకుండానే నీకీ చీరల గొడవేమిటిరోయ్?" అని ఠక్కుని అడిగేశారంటే పరువు కాస్తా పోతుంది. గుప్త తనని ఎన్ని శాపనార్థాలు పెడతాడో, ఏమీ కొనకుండా పోతే.

"అంతగా నచ్చలేదు. వొస్తా" అని లేవబోయాడు రంగారావు. కాని గుప్త వదల్లేదు. ఇంకా ఏవేవో చూపిస్తున్నాడు. ఈసారి కాస్త వొళ్లుమండి, "ఎందుకురా? ఇవన్నీ చూపించక్కర్లేదు. వొచ్చిన ప్రతివాడికీ ఇంత శ్రమపడి మళ్లీ చచ్చినట్టు మడతలు పెట్టుకొంటావా ఏం?" అన్నాడు. గుప్త ఏమీ విసుక్కోకుండా "మరి లేకపోతే అమ్మకం ఎలా జరుగుతుంది?" అన్నాడు. రంగారావు కొంచెం ఆశ్చర్యపడి "ఇలా రోజు కెన్నిసార్లు ఈ ప్రదర్శన జరుగుతుంది?" అన్నాడు.

"నీలాంటివాళ్లు ఎంతమంది వొస్తే అన్నిసార్లు"

"ఏమైనా దెబ్బకొట్టాడా?" అనుకున్నాడు రంగారావు.

"సరే ఇహ వొస్తా."

"కొనకపోతే మానేం. అన్నీ చూసి పో" బలవంతం చేశాడు గుప్త. గుడ్లప్పగించి చూశాడు రంగారావు. ప్రదర్శనానంతరం "సారీ" అని మాత్రం అనేసి వెనక్కి తిరిగాడు.

"థాంక్యూ."

ఎదురుగా బోర్డు ఉంది.

రంగారావు ముఖం జేవురించింది.

ఓసారి వెనక్కి తిరిగి గుప్తముఖం చూస్తే— రంగారావుకి సాహసం కలగలేదు. ఎన్ని తిట్టుకొంటున్నాడో! "థాంక్యూ!" అని గుప్త ఎబ్బెట్టుగా అన్నట్టుగానే ఉంది అతనికి. కొట్టు దాటిరాగానే పక్క కొట్లవాళ్లు రంగారావు ప్రవర్తనని సి. ఐ. డీ. ల్లా కనిపెట్టి సమయంకోసం కాచుకు కూచున్నట్టుగా ఒకరి తరవాత ఒకరు "మంచి మంచి కొత్త వెరైటీ చీర లున్నాయి. చూస్తారా?" అని ఆదుర్దాగా అడగసాగారు. రంగారావుకి కాళ్ళు వొణికాయి. ఇంకా కాసేపు అలా నిలబడితే బలవంతాన తనని లాక్కుపోయి తను తమ నమూనాలు ప్రదర్శించి బాధించగలరని భయంవేసి గబగబ ముందుకి నడిచి బయటపడ్డాడు. తను వ్యాపారం పెడితే వస్త్రాలయం మాత్రం జన్మలో ప్రారంభించటం జరగదు.

మళ్లీ బోర్డులు—రకరకాలు.

జనరల్ స్టోర్స్!

ఫ్యాన్సీ స్టోర్స్!

రంగారావుకి ఏదో వెలితిగా కనిపించింది. ఆలోచించగా జ్ఞాపకం వొచ్చింది. అక్కడో ఫేమస్ ఫాన్సీ షాప్ ఉండాలి. ఏమయింది? కనిపించదేం? నిన్న కాక మొన్న చూశాడే! ఊరా మేరు పీకేశారన్నమాట. అసలే చిన్నషాపు. ఎవరూ కొనటం లేదు కాబోలు. రంగారావు వెంటనే ఇంకో విషయం కనిపెట్టాడు. మై ఫాన్సీ—విస్తరించింది. మొదట ఈ రెండు షాపులకీ మధ్య ఇంకేవో చిన్నచిన్నవి రెండు మూడు షాపు లుండేవి. వాటన్నిటిని క్రమంగా మై ఫాన్సీ—కబళించివేసింది. ఇప్పుడు ఫేమస్ షాప్ కూడా అదృశ్యం. 'ఇంతింతై వటుడింతయై...' అన్న పద్యపాదం స్ఫురణకి వచ్చింది రంగారావుకి. ఎవరో బాగుపడ్డందుకు సంతోషం. మూడు పువ్వులూ ఆరు కాయలూ, నిత్యకళ్యాణం పచ్చతోరణం. అదే కావలసింది. కాని ఎవరో బాగుపడలేకపోవటం దురదృష్టం. శోచనీయం. ఏమిటో ఆలోచిస్తూ ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ కొట్టుముందు నుంచున్నాడతను.

రంగారావు వైఖరి చూసి కొట్టుయజమాని బిగ్గరగా ఓ కేక పెట్టాడు.

"ఏం కావాలండీ?"

రంగారావు పరిస్థితి గ్రహించి మాట్లాడకుండా ముందుకి వెడితే జనం తనవైపు ఆశ్చర్యంగా చూస్తారనీ, కొట్టుయజమాని నిరాశగా చూస్తాడనీ అనుమానించి కొట్లోకి వెళ్లాడు.

"ఎన్నాళ్ళ కెన్నాళ్ళకి దర్శనభాగ్యం!" అన్నట్టు కొట్టు యజమాని చిరునవ్వులో "ఏం కావాలండీ?" అని అతి మర్యాదగా అడిగాడు. రంగారావుకి తన రాజరికం వెంటనే స్ఫురించగా కొంచెం దర్జాగా కొట్టు నాలుగుమూలలూ చూసి "షాపు పెద్దది చేశారే!" అని మెచ్చుకుంటున్నట్టుగా అన్నాడు.

ఆయన నవ్వి "తక్కువ లాభం, ఎక్కువ అమ్మకం. అదే మా లక్ష్యం, మా పాలిసీ. అందుకే మీలాంటి వాళ్లు మా కొట్టుకి రావటం." అన్నాడు. రంగారావు మనసులో "మా తృప్తే మీ ఆశయం" అనుకున్నాడు.

"మీకేం కావాలి?"

ఏం అడగాలో రంగారావుకి తోచలేదు. తనకేమీ అక్కర్లేదు.

"ప్రస్తుతం ఏమీ వొద్దులెండి. ఊరికే చూసి పోదామని వొచ్చాను." అనాలనుకున్నాడు, గాని అలా అంటే మున్ముందు తనని లక్ష్యపెట్టడేమోనని "టాయ్‌లెట్ సామగ్రి ధర లెలా ఉన్నాయి?" అన్నాడు.

ఆ షాపు యజమాని వెనువెంటనే తడుముకోకుండా అనర్గళంగా టకటక చెప్పేస్తున్నాడు. ఒక్కొక్క వస్తువూ, ఆ వస్తువు తను ఎంత ధర కమ్ముతున్నదీ, ఇతరు లెలా అమ్ముతున్నదీ, కావాలంటే కనుక్కోవచ్చు నని అభయం కూడా ఇస్తున్నాడు.

రంగారావు మాత్రం అత్యాశ్చర్యంగా అతనివైపు చూడసాగాడు. అతని అద్భుతధారణాశక్తి అతనికి దిగ్భ్రమ గొల్పుతోంది. తనకొట్లో అమ్మేవరలే కాక ఇతరులవి కూడా అద్భుతంగా జ్ఞాపకం ఉంచుకుని లిస్టుల సహాయం ఏమాత్రం లేకనే టకటక వరస క్రమంగా చెప్పేయటం చూస్తే, ఈ మానవుడు కాలేజీచదువు కొనసాగిస్తే యూనివర్సిటీ ఫస్టు మాత్రమే కాక రికార్డులు పగలకొట్టించేవాడని కూడా నిస్సందేహంగా చెప్పొచ్చు అనిపించింది రంగారావుకి. కాని ఆ ఆశ్చర్యం క్రమంగా భయంలోకి దిగింది. ఇంత విని తుస్సున వెళ్ళిపోతే అనర్గళంగా శాపనార్థాలు ఒక్కుమ్మడిగా రావొచ్చు. అయితే అదృష్టవశాత్తూ, ఆ యజమాని ఓ చిన్న పొరపాటు చేశాడు. కావాలిస్తే ఇతరచోట్ల ధరలు విచారించి తన ధరలు తక్కువగా ఉంటేనే కొనొచ్చుఅన్నాడు. ఈ అవకాశం వెంటనే సద్వినియోగం చేసుకుని "విచారించి వొస్తాన్లెండి" అనేసి అప్పటి అవస్థనించి తప్పించుకున్నాడు. ఎదురుగా ఉన్న ఫాన్సీకొట్ల యజమానుల కళ్లన్నీ రంగారావుని వెంబడించాయి. రంగారావుకి కొద్దిగా భయంవేసి గబగబ నడిచాడు.

మందులు! మెడికల్ లైన్!

ఇంగ్లీషుమందులు, ఆయుర్వేదౌషధాలు హోమియోమందులు వరసగా బీరువాల్లోంచి సీసాలు తొంగి చూస్తున్నాయి.

రంగారావు భయంగా ఆ తెల్లటి అక్షరాల వైపూ, సీసాలవైపూ, ఆ కొట్లయజమానులవైపూ చూశాడు. మెడికల్ షాపుల్ని చూస్తే వాసనా పూర్వకమైన అదో భయం అతనికి చిన్నప్పటినించీ. మందుల వాళ్లు కంపెనీల యజమాన్లు-జనంవైపు చూస్తూ ఖాళీగా కూచోటం ఎల్లప్పుడూ వాంఛనీయం అనుకున్నాడు రంగారావు, భయగ్రస్తుడై. తనవైపు ఎవరో దుకాణదారుడు చూస్తున్నాడు. తన చేతిలో చీటీ ఏమీ లేదు అదృష్టవశాత్తూ. గాడ్ ఫర్‌బిడ్! మందు లెక్కువైతే మరణా లెక్కువ అని ఓమిత్రుడు చమత్కరించాడు అమధ్య. 'కాదు ఆస్పత్రు లెక్కువైతే' అని తను సవరించాడు చమత్కారంగా. ఎవరికో కీడు జరిగి మందుల అమ్మకం—కావాలని వాంఛించకపోయినా వృద్ధికావటం ఘోరం అనిపించిందతనికి. ముందు కీడు జరిగితేనే తరవాత మందులు కొనటం జరుగుతుందని రంగారావు ఆ క్షణంలో ఆలోచించటానికి సిద్ధంగా లేడు. డబ్బిచ్చి పెట్టుబడిమీద లాభాలు ఊరికే తీసుకోమన్నా తను మందుల షాపుమాత్రం కలలో కూడా పెట్టడు! రంగారావు నడుస్తూనే ఉన్నాడు.

కొత్త కొత్త సంగతులు — ఇదివరకెప్పుడూ సూచనగానైనా తను అనుకోనివి—ఎన్నో అనుభవానికి వొస్తున్నాయి.

ప్రకటనలు...

ధరలు...

తగ్గింపు రేట్లు...

అంతకంటే తగ్గింపురేట్లు.

ఇటు చూడండి...ఇటు—ఈ ఆకర్షణలు...

అటు కాదు.. ఇటు.. ఇటు.

మీ రెక్కడ కొనాలో ఏం కొనాలో మీకు తెలియదు...మా సలహా పొందండి. సలహా ఉచితం. వస్తువు కొంటే రేపరు ఉచితం. మీకై ప్రత్యేకం.

రంగారావు తల తిరుగుతోంది.

పోటీ—పోటీ—పోటీ.

ఎక్కడ చూసినా పోటీ—ఎటు చూసినా పోటీ.

కొనేవాడు

కొనేవాడే రాజు. మహారాజు.

కొనే మహారాజులు. స్వాగతం. సుస్వాగతం.

కొన్నంతసేపూ రాజరికం

కొననంతసేపూ బీదరికం — కనీసం కొట్ల యజమానుల దృష్టిలో.

తను అక్కర్లేనివి అనవసరంగా బేరం చేశాడు. బేరం చేస్తున్నంతసేపూ ఠీవి వెనక్కి తిరిగితే— "థాంక్యూ!". రంగారావుకి అపహాస్యంగా గుప్త థాంక్యూ అన్నట్టనిపించింది.

అవును, మరి. కొనేవాడే రాజు. డబ్బిచ్చేవాడే మహారాజు. చిరునవ్వుతో ప్రతిఫలంగా కృతజ్ఞతాభివందనాలు. ఎంత నిరీక్షణ! ఎంత ఆశ! ఎన్ని ఆకర్షణలు!

రోడ్డుమీద జనం నడుస్తున్నారు. నడుస్తున్న జనాన్ని చూసి దుకాణదారులు ఆశపడుతున్నారు. జనం ఆశగా వస్తువులవైపు చూస్తున్నారు. తీసుకోమని బతిమాలుతున్నట్టుగా యజమానులు కళ్లతో వాళ్ళని పలకరిస్తున్నారు. ఒకేఒక్క వస్తువు ఇద్దర్నీ-ఇరుపక్షాలవాళ్ళనీ— అడ్డగిస్తోంది. డబ్బు! 'వెధవ డబ్బు' అనుకున్నాడు రంగారావు. గవర్నమెంటు ముద్రకొట్టించి పారెయ్యకూడదూ? వెంటనే నవ్వొచ్చింది రంగారావుకి. తన ఆర్థికశాస్త్రవిజ్ఞానమంతా ఏమయినట్టు? పరీక్షలో ఏకరువు పెట్టిన ద్రవ్యోల్బణ ప్రమాదాలన్నీ మళ్ళీ గుర్తుకొస్తున్నాయి. అవన్నీ జ్ఞాపకం చేసుకుని మళ్ళీ ఆ నరకయాతన అనుభవించటానికి అతను సిద్ధంగా లేడు. కాని అతని మనసులో ఏదో బాధగా ఉంది. పోనీ, ఉన్నవన్నీ తలా కాసినీ పంచుకోగూడదూ? పంచుకుంటే ప్రతివాడికీ దక్కేది ఏమిటో తనకి తెలియకపోలేదు. ఉత్పత్తి! ఉత్పత్తి ఎక్కువ కావాలి. అందాకా ఏంచేసేట్టు! ఉన్నదేదో ఎంత కొద్దిఅయినా అందరూ పంచుకోటమే న్యాయమనిపిస్తోంది రంగారావుకి. అవన్నీ చిక్కు విషయాలు. ప్రస్తుతం తను అవన్నీ ఆలోచించే స్థితిలో లేడు. మనసు తిప్పుకున్నాడు రంగారావు.

కొనేవాళ్లు బేరాలు చేస్తున్నారు.

తనలాంటి కొనేవాళ్లు కాదుగదా!

తను దుకాణదారుడైతే!

రంగారావుకి ముచ్చెమటలు పట్టాయి. తనవల్లకాదు. వొచ్చిన ప్రతివాడికీ ఓ నమస్కారం పెట్టేసి వొదిలించుకుంటాడు. అలా అయితే అమ్మకం జరగదు. అమ్మకం జరక్కపోతే డబ్బు రాదు. డబ్బురాకపోతే—? తన రాజరికం నశిస్తుంది.

అకస్మాత్తుగా రంగారావుకి ఓ ఆలోచన కలిగింది. దుకాణదారులూ కొనేవాళ్లే. ప్రపంచంలో ప్రతి మనిషీ కొనేవాడే.

పెట్టుబడిదారీవ్యవస్థలో ప్రతివాడికీ రాజయోగం ఉంది. రాజయోగం! అందుకోసమే ఈ నిరీక్షణ. ఈ వేడికోలు. ఈ ఆశ!

"రండి రండి రాజులూ, కొనండి, కొనండి." అంటున్నారు యజమానులు.

ఏమిటో సర్వం హాస్యాస్పదంగా కనిపించింది రంగారావుకి ఒక్క క్షణం.

ఆలోచిస్తూ నడుస్తూనే ఉన్నాడు రంగారావు.

ఎవరో కాఫీహోటల్ ముందు తచ్చాడుతున్నారు. ఎవరు? ఓ తనకి తెలిసినవాడే. ఎలిమెంటరీ స్కూల్ టీచర్. ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నాడు? కాఫీ తాగుదామా వద్దా అని కాబోలు. 'కొనవయ్యా అరకప్పు కాఫీ'అని హోటల్ యజమానితరఫున రంగారావు మనసులో విసుక్కున్నాడు. కాని ఆ టీచర్ కాసేపు అలాగే సంకోచించి, చివరికి ఎదురుగా ఉన్న మల్లెపూల అంగడిలో ఓ బేడా పువ్వులు తీసుకుని వెనక్కి వెళ్లిపోయాడు. రంగారావుకి హృదయంలో కలుక్కుమంది. పాపం! డబ్బుల్లేవు కాబోలు. భార్య గడుసుదై ఉండాలి. మాట జవదాటటానికి జడిసిఉంటాడు. తనో అరకప్పు కాఫీ ఇప్పిస్తే బావుండేది! పాపం!

ఆలోచనలతో నిండిన రంగారావుమనసుని మరో దృశ్యం తనవైపు లాక్కుంది. ఎన్. జి. ఓ అని చెప్పకనే చెబుతున్న వాలకంగల ఓ పెద్దమనిషి చిన్నపిల్లవాడిని నెమ్మదిగా నడిపించుకుంటూ ఓ దుకాణం దగ్గిర ఆగి అరప్యాకెట్ 'సిజర్' సిగరెట్లు అడిగాడు కాని ఇంతలో ఆ పిల్లవాడేదో కావాలని చెయ్యిపెట్టి చూపిస్తూ మారాం చెయ్యసాగాడు. ఆ ఎన్. జి. ఓ ఒక్కక్షణం తటపటాయించి జేబులు తడుముకుని చిన్న నవ్వుతెచ్చుకుని సిగరెట్లు అక్కర్లేదని చాక్లెట్లు తీసుకుని పిల్లవాడి చేతిలో పెట్టి,

చుట్టూ జనం ఉన్నారని కూడా సందేహించకుండా వాడిని హృదయాని కదుముకుని ముందుకి సాగిపోయాడు.

రంగారావు ఒక్క క్షణం తనెక్కడున్నాడో మర్చిపోయి రోడ్డుమధ్యగా కదలకుండా నిలబడ్డాడు. ఇంతలో పోలీస్ విజిల్ విని తేరుకుని ఆ దృశ్యం జ్ఞాపకం చేసుకోసాగాడు. అతని హృదయంలో ఏదో వేదన మెదిలింది. పాపం, సిగరెట్ గతప్రాణి అయి ఉండీ అవి లేకనే వెళ్లిపోయాడు. సిగరెట్లో, చాక్లెట్లో—అదే అతని తక్షణ సమస్య. ఏం చేస్తాడు, పాపం! మనసులోనే ఎన్. జి. ఓ. కి సానుభూతి అందజేశాడు రంగారావు.

ఆ విషయంగురించి ఎక్కువసేపు ఆలోచించాలిసిన అవస్థ రంగారావుకి తప్పిపోయింది. నాలుగడుగులు వెయ్యగానే మరో విశేషం అతని దృష్టిని ఆకర్షించింది. అప్పుడే అంగడిలో అడుగుపెట్టి ఓ పెద్దమనిషి చేతిలో ప్యాకెట్ విప్పి బల్లమీద పడేస్తూ "ప్రస్తుతం చీర అవసరం లేదులెండి. ధోవతులు చూపించండి." అంటున్నాడు. చీరలు అమ్మినవి వాపసు తీసుకోవటం కొట్టు యజమానికి కొత్త కాకపోయినా ప్రస్తుత పరిస్థితి అతని కేదో కొంచెం వింతగా కనిపించినట్టుంది; కొంచెం ఆశ్చర్యంగా చూసి ఏమీ మాట్లాడకుండానే ధోవతులు చూపించసాగాడు. ఐతే రంగారావుకి మాత్రం అదేమీ విషమ సమస్యగా కనిపించలేదు. ఆ పెద్దమనిషి కట్టుకున్న ధోవతి అనబడేది ఆ సమస్యని త్వరితంగానే పరిష్కరించింది. ఆయన శ్రీమతి కేదో పురస్కారం ఏదో సందర్భాన ఇవ్వాలని ప్రయత్నించి ఆర్థికస్థితి అందుబాటులో లేక కాలం కలిసిరానందువల్ల అవసరాలు వాయిదా వెయ్యలేకపోయాడు. 'పాపం' అనుకున్నాడు రంగారావు.

అవసరాలు వాయిదా పడవు.

'నిజం, నిజం' అనుకున్నాడు రంగారావు.

అందరూ సుఖపడితే బాగుండును.

"సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు!"

"తథాస్తు" అనుకున్నాడు రంగారావు.

"సుఖదుఃఖాలు కావడికుండలు" అని జ్ఞాపకం వొచ్చిం దతనికి. "అంతేలే." అనుకున్నాడు. తనకి కొంచెం వేదాంతం అబ్బుతోంది. చిన్నగా నవ్వుకుని జనప్రవాహాన్ని దాటుకుంటూ నడుస్తున్నాడు రంగారావు.

ఒక్కసారిగా రంగారావుహృదయం ఝల్లుమంది. కళ్లు జిగేల్ మన్నాయి. మెరుపు మెరిసినట్టయింది.

"ఖటావ్ వాయిల్స్."

ఓ అందమైన అమ్మాయి అందంగా చీరకట్టుకుని నిలబడ్డది నాజూకుగా, వొయ్యారంగా.

అది బొమ్మే! కేవలం రంగులకలయికే నని రంగారావు వెంటనే నమ్మినా నమ్మలేకపోయాడు. ఆ బొమ్మని అతను చూడడం అదిమొదటిసారి ఎంత మాత్రం కాదు. ఎన్నోసార్లు; చెప్పటం కేలిక కాదు. అయినా ఆరోజు అది అతనికి ఎంతో కొత్తగా, తాజాగా, అందంగా, సజీవంగా, ఇంకా ఇంకా ఏమిటోగా కనిపించసాగింది.

ఆ చీర ఎంత బావుంది! చీర బావుందా? ఆమె కట్టుకోటంలోని నాజూకుతనం బావుందా? లేక ఆమె - ఆ బొమ్మ అందమే చీర బావుందనిపిస్తోందా? చీర ఎలా కట్టుకుంటారో కూడా రంగారావుకి ఆక్షణందాకా కూడా తెలియదు. ఆ మెళుకువ లన్నీ చూస్తుంటే ఇన్నాళ్ళించీ తను ఆ సుందరదృశ్యాన్ని ఎలా చూడలేకపోయాడో రంగారావుకి అవగతం కావడంలేదు. చూసినకొద్దీ తనకి చూడాలనిపిస్తోంది. ఆ చిత్రకారు డెవరో గొప్పవాడు. జీవకళ ఉట్టిపడుతోంది.

రంగారావులో ఏదో మార్పుకలిగింది. తనలో ఏదో మార్పు కలిగిందని రంగారావుకి తెలిసీ తెలియలేదు. ఏదో ఆనందంగా ఉంది.

అలా తన్మయత్వంతో చూస్తున్న రంగారావుకి అకస్మాత్తుగా అనిపించింది - తన నా స్థితిలో ఎవరైనా చూస్తే బావుండదు. తెలియనివాళ్లయితే నవ్వుకుంటారు. తెలిసినవాళ్లయితే ఏడిపిస్తారు. సజీవంగా నడిచే అందమైన అమ్మాయిల్ని తను ఇదివరలో చూడకపోలేదు. చిత్తచాంచల్యం తాత్కాలికంగా కలగక పోలేదు. కాని ఇప్పు డదేదో భావం హృదయంలో కలుగుతోంది. అదే భావంతో హృదయం నిండి పోతోంది. ఏదో రసవాహిని ప్రవహిస్తోంది. వాయిల్ చీర బావుంటుంది కాబోలు!

కాని గుప్త కొట్లో చూస్తే తనకేం నచ్చినట్టు లేదే! తమతమ నెలవులు దప్పిన—! అనవసరంగా తను అక్కర్లేని బేరాలు చేశాడు. గుప్త ఏమనుకుకున్నాడో!

అకస్మాత్తుగా రంగారావుమనసులో మెరుపులా ఓ ఆలోచన మెరిసింది.

తనూ ఎప్పుడో కొనాలి! కొంటాడు- చీరలు. రంగారావు హృదయం పరవశించింది. ఆ ప్రణయ బహుమానాలు మనసులో మెదుల్తున్నాయి. ఆనంద తరంగాల్లో తేలిపోతూ అతను ముందుకు నడిచాడు.

నవరత్నాలు రాలేలా నవ్వుతూ పసిపాప పలకరించింది ఎదురుగా కాన్వాస్ మీద తీరిగ్గా కూచుని. జల్లుమంది రంగారావు హృదయం, రెండోసారి రెండో మాదిరిగా. ఆ బోసినోటితో నవ్వే పసిపాప పక్కన ఉన్న అక్షరాలు చదివాడు రంగారావు.

"అమ్మా నీకు తెలిసియుండలేదా?" ఏమిటది? ఆ చిన్ననోటిలో చిన్ని పలువరుస వస్తోంది కాబోలు రంగారావు హృదయం ప్రఫుల్లితమైంది. హృదయంలో ఏదో ఆవేశం ఉబికింది. పక్కనే ఉన్న ఆటవస్తువుల వైపు కోరికగా చూశాడు. ఆ క్షణంలో తన్ను తాను మర్చిపోయిన రంగారావు ఇంచుమించు ఆ ఆటవస్తువుల్లో ఏదో కొనబోయి ఠకీమని తన్ను తాను తెలుసుకుని ఆగిపోయాడు. ఆ పసిపాప చేతిలో ఏదో పెట్టాలని ప్రబలంగా అనిపించింది. ఆ ఊహకి అతనికి నవ్వు రాకపోలేదు.

తనూ కొనాలి; కొంటాడు — ఆటవస్తువులూ, అవీ ఇవీ.

ఏవి?

ఆలోచిస్తున్నాడు రంగారావు.

చీరలూ, (రకరకాలవి)

ఫ్యాన్సీసామాన్లూ, టాయిలెట్ సామగ్రీ, (కొత్త కొత్తవి) నగలూ, (మంచిమంచివి)

ఆటవస్తువులూ, చాక్లెట్లూ ఇంకా, ఇంకా ఎన్నెన్నో...

మందులూ, మందులు!!

భయం వేసింది రంగారావుకి. గబగబ ముందుకి నడిచాడు ఆ ఆలోచన మర్చిపోవాలని ప్రయత్నిస్తూ.

ఓ పెద్ద కాన్వాస్ మీద ఓ కుటుంబం.

యజమాని చేతిలో ఇన్సురెన్స్ పాలిసీ.

"మీ కుటుంబం మీపై ఆధారపడియున్నది."

జీవిత భీమా!

జీవితం! భీమా!

మధురమైన ఆలోచనలన్నీ ఉప్పొంగి కాన్వాస్‌కి కొట్టుకుని శిథిలమయాయి.

భయపెడుతోంది కాన్వాస్. జీవితం!

కొనుక్కోండి పాలిసీ.

కొనేవాడే రాజు. మగ మహారాజు. జీవితం కొని ఇచ్చేవాడు. అన్నీ కొని తెచ్చేవాడు.

చుట్టూ తిరిగి రంగారావు ఆలోచనలన్నీ మొదటికొచ్చాయి. మళ్ళీ జనంవైపూ, కొట్లవైపూ విచిత్రంగా చూడసాగాడు రంగారావు. ఆగిపోయిన వీణానాదపు ప్రతిధ్వని ఇంకా ఆగిపోలేదు. అది అస్పష్టంగా నేపథ్యంలో వినిపిస్తుండగా రంగారావు అప్పుడప్పుడు తాళం వేస్తూ ముందుముందుకి పోతున్నాడు.

ఎవరో పాడుతున్నారు, వేలంపాట. జనం చుట్టూ మూగారు. వేలం వేసే ఆసామీ హడావిడి చేస్తున్నాడు.

"పది రూపాయలు...పది రూపాయలు...... రెండూ...రెండూ! మంచి తరుణం. ఆలోచించుకోండి. మించిపోవును పది రూపాయలు. రెండు...."

రంగారావు జనంలో జొరబడ్డాడు. పక్కనే ఓ ముసలాయన ఆదుర్దాగా డబ్బు లెక్క చూసుకుంటున్నాడు. ఎన్నిసార్లు చూసుకుంటున్నా అంతే వొస్తోంది కాబోలు; మళ్ళీ మళ్ళీ చూసుకుంటున్నాడు. మధ్యమధ్య వేలం వేసే ఆసామీవైపు చూస్తున్నాడు.

"బంగారంలాంటి సరుకు. షిఫాన్ సిల్కు. అతి చౌక. కారు చౌకగా పోతోంది. తరవాత విచారిస్తే లాభం లేదు. పది రూపాయలు... రెండూ.... రెండూ."

ముసలాయన నిస్పృహగా నుంచున్నాడు. ఆయన ముఖంలో దైన్యం తాండవిస్తోంది. రంగారావు చూశాడు ఆ ముఖకవళికలు. పాపం! డబ్బు తక్కువైనట్టుంది. కూతురికి కొని పెట్టాలని ఉబలాట

పడుతున్నట్టున్నాడు. పేదవాడని వేరే చెప్పాలిసిన పనిలేదు. ముమ్మూర్తులా కుచేలుడే. అవతల ఆసామీ ఎవరో హుషారుగా ఉన్నాడు. రంగారావుకి ఆ ఉత్సాహం చూసి వొళ్లు మండింది. ముసలాయన్ని పలకరించాడు.

"ఆ చీర కొంటా రేమిటి?"

ఆయన నిరాశగా "ప్చ్" అన్నాడు.

"పాడినట్టున్నారు."

"మన తాహతుకు దాటిపోయింది."

పది రూపాయలకి పాట పెంచిన ఆసామీ వీళ్ళిద్దరివైపూ చూస్తున్నాడు. ఆ చూపుల్లో ఏదో ఎగతాళి కనిపించింది రంగారావుకి. యువకరక్తం పొంగింది. కొనేవాడు మహా! ఎంగుకా డాబు! ఎందు కేమిటి! కొనేవాడే రాజు! రాజు!

ఉన్నట్టుండి రంగారావు అరిచాడు. "పన్నెండు."

వేలంఆసామీ హుషారుగా కేకేశాడు. "పన్నెండు... రెండు... రెండు. క్లియరెన్స్ సేల్— చౌక చౌక... రెండూ."

అవతల ఆసామీ తెల్లబోయాడు. తటపటాయించాడు. ఏదో అనబోయాడు. సంకోచించి ఆగాడు. మళ్ళీ ఏదో ప్రయత్నించసాగాడు. "రెండూ, రెండూ....మూడూ! తీసుకోండి."

కాలహరణం సహించని వేలంఆసామీ పన్నెండుకి పాట ఫైసల్ చేశాడు. రంగారావు గర్వంగా చూశాడు. కొనేవాడు రంగారావు!

అయితే ఆ ఉత్సాహం విసురుగా చేతుల్లో చీర పడగానే ఒక్కసారిగా అణగారింది. తనేం చేశాడు! పన్నెండు రూపాయలు! తనేం చేసుకుంటాడు చీర? ఏం చేయాలని పాట పాడాడో అంతరాంతరాలు చెప్పినా రంగారావుకి ఏదోగా ఉంది. తెగించి డబ్బు అవతల పారేసి ముసలాయనతో జనంలోంచి బయటికొచ్చాడు. ముసలాయన దృష్టి అంతా చీరమీదే ఉంది.

"మీ రెంతవరకూ పాడారు?"

"ఎనిమిది"

"ఆ ఎనిమిది రూపాయలూ ఇచ్చి, ఈ చీర తీసుకుంటారా!"

ముసలాయన ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

"ఎందుకు? మీకు అక్కర్లేదా?"

"నాకెందుకు? బ్రహ్మచారిని."

"అయితే ఎందుకు పాడారు?"

"చెప్పలేను." నిజంగానే అలా అనిపించింది రంగారావుకి.

"చిత్రంగా మాట్లాడుతున్నారే."

"చిత్ర మేమీ లేదు."

"చూస్తూ చూస్తూ నాలుగు రూపాయలు నష్టపడేవాళ్ళని నే నెక్కడా చూడలేదు."

"నన్ను చూశారుగా."

"అందుకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది."

"మనుషులు ఆశ్చర్యకరంగానే ప్రవర్తిస్తారు. ఓవిధంగా నేనూ ఆశ్చర్యపడుతూనే ఉన్నాను."

"మీరు కేవలం నాకు సహాయం చెయ్యాలనే ఉద్దేశంతో వేలం పాడినట్టున్నారు."

"నా కంత ఔదార్యం ఉందని నే ననుకోను. ఆలోచిస్తే ఇలా చేసేవాడిని కాదేమో. కాని మనం అన్ని పనులూ ఆలోచించి చెయ్యం చూడండి."

"మీరు తమాషాగా మాట్లాడుతున్నారు."

"జరిగింది కొంచెం తమాషాగా ఉన్నమాట వాస్తవమే. ఐతే ఇవాళ నేను చాలా మంచి 'మూడ్'లో ఉన్నాలెండి. ఇవాళే పరీక్షలైనాయి. అదీ కారణం."

ముసలాయన కొంచెం నవ్వాడు. రంగారావు వ్యవహారంలోకి దింపాడు. ఆయన మొహమాటపడ్డాడు. తీసుకోకపోతే తనకి నాలుగు రూపాయలే కాక పన్నెండూ దండగేనని రంగారావు నచ్చచెప్పింతరవాత ఆయన తప్పనిసరిగా తీసుకున్నాడు. ఆ చీర తీసుకుంటున్నప్పుడు ఆయన సంతోషం అంతా ఇంతా కాదు. ఆ సంతోషం చూసి రంగారావు కూడా హృదయపూర్వకంగా సంతోషించాడు— లోలోపల కొంత బెంగగా ఉన్నా. తను నాలుగు రూపాయలు పోగొట్టుకున్నాడు. కాని అది సద్వినియోగం అయినట్టేనని సమాధానపరుచుకున్నాడు.

"మీ సహాయం మర్చిపోలేను. అమ్మాయికి ఒక్క మంచిచీర కొనిపెట్టాలని ఎన్నాళ్ళనించో

ఎంతో ప్రయత్నించాను. కాని సాధ్యంకాలేదు. ఇవాళేదో అదృష్టవశాత్తూ చవగ్గా వొస్తుందని ఆశపడితే అది కాస్తా అడియాస అయే సమయంలో మీరు సహాయం చేశారు."

"ఇదికూడా ఓ గొప్ప సహాయంలా మాట్లాడకండి."

"ఎందుకు కాదు? ముక్కూ మొహం ఎరగని వాడికి ఎవరైనా ఇలా తోడుపడతారా? మీ అడ్రస్ చెప్పండి. ఈసారి ఫస్ట్ తారీకున మీ నాలుగు రూపాయలూ ఇచ్చేస్తాను."

"అబ్బే, ఎందుకులెండి. నేను అప్పుగా ఇవ్వలేదుగా. మారుబేరాని కిచ్చేశాను అంతే."

"ఇంత మంచి హృదయంగలవాడివి, నీ పేరేమిటి నాయనా?"

ఇలా అకస్మాత్ గా ఏకవచనంలో పిలిచేసరికి రంగారావు కొంచెం తికమకపడ్డాడు. ఆ సంబోధనలోని ఆర్ద్రత, స్వరంలోని కంపనం అతన్ని కొంచెం కలవరపెట్టాయి.

"ఏకవచనంలో పిలిచానని ఏమీ అనుకోకు. తండ్రిలాంటివాడిని, బహువచనంలో సంబోధించి గౌరవిస్తే ఆయుక్షీణం అంటారు."

రంగారావు హృదయం కరిగింది.

"మీ ఇష్టంవొచ్చినట్టు పిలవొచ్చు. నా పేరు రంగారావు."

"సంతోషం. ఏం చేస్తున్నావు నాయనా?"

"చెప్పాను కదూ? బి. ఏ. పరీక్ష ఆఖరి పేపరు ఇవాళే రాశాను."

"సంతోషం, బాబూ. తప్పక ప్యాసవుతావు. నీలాంటి సహృదయుల్ని నే నెంతోమందిని చూడలేదు. జీవితంలో నీలాంటివారి అండదండలే ఉంటే ఇన్ని కష్టాలనుభవించేవాడిని కాదేమో."

రంగారావు ఆసక్తిగా అడిగాడు. "జీవితంలో చాలా ఇబ్బందులు పడ్డట్టున్నారు."

ఆయన చిన్నగా నవ్వాడు. "అవును కాని వాటినిగురించి నే నెప్పుడూ విచారించను. అయినవాళ్ళని కాదని, లోకాన్ని ఎదిరించి వర్ణాంతరం, అందులో వితంతువివాహం చేసుకోకపోతే ఇన్ని కష్టాలు ఉండేవికావేమో. కాని తృప్తి కూడా ఉండేదికాదు. నాకు జీవితంలో ఇప్పుడు మిగిలిందల్లా అదొక్క సుఖమే. ఇప్పుడు అమ్మాయి తప్ప నా అనేవాళ్లెవరూ నాకు లేరు. పిచ్చిపిల్ల."

ముసలాయన విషాదంగా, ముసిముసిగా నవ్వటం ఎందుకో రంగారావుకి సరిగా అర్థంకాలేదు.

"నేనంటే ఎంత ప్రేమ! నేను సాయంత్రం బడినించి—నేను ఎలిమెంటరీ స్కూల్ టీచర్నిలే నాయనా; వేషంచూసి కనిపెట్టేఉంటావు—ఏం చెబుతున్నానూ? ఆఁ... నేను బడినించి వొచ్చేదాకా తను కూడా కాఫీ తాగకుండా నాకోసం చూస్తూనే ఉంటుంది. పాపం, ఇవాళ ఎంతో ఆలస్యమైంది. నాలుగింటికే పోయేవాడిని. ఆపనీ ఈపనీ తగిలి ఆగిపోయాను. ఇంతలో ఈ వేలంవెర్రిలో పడ్డాను. షిఫాన్ సిల్కు! పిచ్చిపిల్ల ఎంత సంతోషిస్తుందో! డబ్బే ఉంటే! ఎందుకులే. ప్చ్. అమ్మాయిదే దిగులు."

రానురాను ఆయన అర్ధస్వగతంగా మాట్లాడటంతో రంగారావు సంభాషణలో ఏమీ కలగచేసుకోకుండా ఊరికే వినసాగాడు. సంజచీకటి పడుతోంది. ముసలాయన ఓ చిన్న పూరింటి గుమ్మం ముందు ఆగి 'ఓసారి లోపలికొచ్చి కూచుని పో బాబూ' అని ప్రార్థనాపూర్వకంగా రంగారావుతో అని తలుపుతట్టాడు.

తలుపు తెరుచుకుంది.

మెరుపు మెరిసింది; కాదు, చుక్క తళుక్కుమంది; కాదు. ఓ అమ్మాయి కనిపించింది. ఆ అమ్మాయి రంగారావు అనే ఒకానొక వ్యక్తి ఆసమయంలో ప్రత్యక్షమవుతాడని ఏకోశానా అనుకోలేదు. అనుకుంటే చాటుగా దాగేదేమో. పారిపోయేదేమో. కాని ప్రస్తుతం బెదిరి రంగారావు కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూసింది క్షణం. తరవాత జరిగింది తెలిసి, సిగ్గుపడి చివాలున లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

రెండూ, రెండూ నాలుగు కళ్ళూ కలిసిన క్షణంలో రంగారావు శక్తిని యావత్తు ఏదో అయస్కాంతశక్తి ఆకర్షించి రంగారావుని బొమ్మలా, శిలావిగ్రహంలా నుంచోపెట్టింది.

ముసలాయన హెచ్చరిక విని తేరుకున్నాడు రంగారావు.

"ఆ కుర్చీ ఇలా వెయ్యమ్మా, శారదా!"

శారద!

"శారద నీరదేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా...." బి. ఏ. పార్టు టూలోని పద్యం గ్రామఫోను రికార్డులా రంగారావు మనసులో తిరిగింది.

యాంత్రికంగా ఆ పాతకుర్చీలో కూలబడ్డాడు రంగారావు.

"కాఫీ ఉందామ్మా?"

"ఆం- తెస్తున్నా"

ఆ సన్నటి స్వరంలోనే సంగీతశాస్త్రమంతా ఇమిడిఉందనిపించింది రంగారావుకి.

కాఫీకప్పు కింద—తన దగ్గరగా—శారద పెట్టినప్పుడు బాణంలా వంగిన ఆ మృదుల తనూలతని మనసులో ఫొటోగ్రాఫు చేశాడు రంగారావు.

ముసలాయన ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు. తను వింటున్నాడు కానీ వినటంలేదు. అమ్మాయితో తన విషయం చెప్పినట్టు చూచాయగా అతనికి తెలిసింది. అప్రయత్నంగా ఆమెవైపు చూశాడు.

మళ్ళీ...నాలుగుకళ్ళూ!

రంగారావు హృదయంలో ఎవరో వీణ మీటుతున్నారు. వీణ మీటేదెవరు? ప్రశ్నించుకున్నాడు రంగారావు. "శారద కదూ?" అప్రయత్నంగా జవాబిచ్చింది అతని హృదయం—పోనీ, మనసు.

ధ్వనితరంగాలు — ఆనందతరంగాలు! వాటిమీద తేలిపోతూ రంగారావు!

ముసలాయన దగ్గర సెలవుతీసుకొని రంగారావు వీధిలో ప్రవేశించి ముందుకి నడుస్తూ వెనక్కి చూస్తూ సందు తిరిగి ఎలాగో రూమ్‌కి చేరుకున్నాడు. క్షణాలూ, నిమిషాలూ గడిచిపోతున్నాయి.

గదిలో క్యారియర్ ఎదురుచూస్తోంది. ఆ విషయం ఎప్పుడో ఓసారి జ్ఞాపకంవొచ్చి టైంచూసి ఉలిక్కిపడి ఆ మొక్కుతీర్చుకుని పడుకుని మళ్లీ ఆలోచనాసాగరంలో పూర్తిగా మునిగిపోయాడు రంగారావు.

"తనూ ఎప్పుడో కొనాలి; కొంటాడు—చీరలు"

కొంటాడేమిటి! కొన్నాడు! బి. ఏ. ఆఖరి పరీక్ష రాసేసిన రోజే—ఆ సాయంత్రమే.

ఐపోయాయి పరీక్షలు. వదిలింది భారం.

మధుర మధురమైన జీవితం. ముందున్నదంతా అదే.

ఆ చూపు! కళ్ళల్లోంచి ప్రవహించే ఆ విద్యుత్తు.

అవి చూపులు కావు. తూపులు. కళ్లలోంచి దూసుకుపోయి గుండెల్లో గుచ్చుకుని హృదయాన్ని గాయపరిచాయి.

అదే హృదయబాధ.

పుష్పబాణ విలాసం! చెఱకు విలుకాని తుంటరితనం!

ఖటావ్ వాయిల్స్ మనసులో మెదిలాయి రంగారావుకి.

షిఫాన్ సిల్క్! మధురస్మృతి.

కొనేవాడు రంగారావు కొన్నాడు. కొనేవాడే రాజు. రంగారావు రాజు. రాజాధిరాజు.

రోడ్డుమీద పోయే జనం 'రూల్స్' అతిక్రమించి రంగారావు మనసులో జొరబడ్డారు.

రంగారావు హృదయంలో ఏదో బాధ.

పుష్పబాణ విలాసం కాదు. రంగారావుకి అదే ఆలోచించాలని ఉంది. కాని మనసేదో ఆలోచిస్తోంది. రెండూ స్థలంకోసం పోటీ పడుతున్నాయి. ఆ విషయం అతనికి చప్పున తెలిసిపోయింది.

పోటీ! పోటీ!! తనలోకూడా ఏదో పోటీ! తనకి కూడా పోటీ తప్పదు!

బి. ఏ. ప్యాస్ కాగానే ఉద్యోగానికి పోటీ. ఫస్టుక్లాస్, సెకండ్‌క్లాస్ ... పోటీదారులు. తనకి థర్డ్‌కంటే రాదు. అలా అయితే ఉద్యోగం - రాదా? రాకపోతే? డబ్బుండదు. ఉండదు. ఉండకపోతే! కొనలేడు, ఏవీ—చీరలూ, వస్తువులూ...

రంగారావుకి ముచ్చెమటలు పోశాయి.

ఇన్సురెన్సు బొమ్మ కనిపిస్తోంది.

జీవితం! భీమా!

కుటుంబాన్ని అన్యాయం చెయ్యకండి! భీమా చెయ్యండి. ఉత్తమోత్తమమైన భీమా కుటుంబం లేకపోవడమే!

ఎందుకో వెంటనే అలా అనిపించింది రంగారావుకి.

కాఫీ తాగలేని ఎలిమెంటరీ టీచర్; సిగరెట్ కొనలేని ఎన్. జి. ఓ.; చీర కొనలేని పెద్ద మనిషీ జాలిగా రంగారావు వైపు చూస్తున్నారు.

జీవితం వాళ్లని మోసగిస్తోంది. ఘోరం.

జీవితం! రంగురంగుల బోర్డులన్నీ పరస్పరం ద్వేషించుకుంటూ ఈర్ష్యగా చూస్తున్నాయి. పోటీ పడుతున్నాయి.

"రండి రండి, రాజులూ...ఏరీ, ఏరీ ?"

"కావాలి, కావాలి...ఎలా, ఎలా ?"

ఏం కావాలి? ఎన్నో కావాలి! ఇంకా ఎన్నో!! అదే జీవితం.

అవసరాలు

సుఖాలు

విలాసాలు !

ఇవన్నీ కలిస్తే జీవితం. వాటికోసం పోటీపడటమే జీవిత పోరాటం. అతిరథ మహారథులే, రాజాధిరాజులూ, మార్తాండ తేజులూ. యోధానుయోధులకే రాజయోగం.

రంగారావు కింకో ఊహతట్టింది.

బతికేవాళ్లందరూ యోధానుయోధులే. అతిరథ మహారథులు కాకపోవొచ్చు.

వేలంపాటలో చిత్తయిన ముసలాయన కనిపించాడు రంగారావుకి. అంతే, అంతే! అందరూ! ఆ రోజున ఆయన — తరవాత మరొకరు — ఒక్కొక్కరూ! ఎప్పుడో తనూ...!

భయం వేసింది రంగారావుకి.

జీవితాన్ని కాలసర్పం కాటు వేస్తోంది! లాభం లేదు. కాలాన్ని నిర్లక్ష్యంచేసి ఏమరుపాటుగా ప్రవర్తిస్తే జీవితం ఆఖరు.

నేడు పుష్పబాణ విలాసానికి వశమైతే, రేపు?

కొనలేనివాడు ఉండీ లేనివాడు. జీవన్మృతుడు.

రాజుని చూసిన కళ్ళతో మొగుణ్ణిచూస్తే మొత్తబుద్ధిపుడుతుంది!

రంగారావు మనసులో ఈ ఆలోచన బాణంలా గుచ్చుకుంది. అతని ముఖం చిన్నబోయింది. తనని పైకి రానీయదు ప్రపంచం. తనని లక్ష్యపెట్టరు ఎవరూ, ఆ అమ్మాయి కూడా.

రంగారావు నిస్పృహగా, ఆలోచించటం మానేశాడు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. నిద్ర రావటం లేదు. ఎలా వొస్తుంది నిద్ర? తనకి నిద్ర రాదు! ఆశలన్నీ అడియాసలయాయి. మళ్లీ ఆలోచనలు.

ఆ అమ్మాయి, శారద—పాపం—నిస్సహాయురాలు. ఆ చూపులో ఏదో ఉంది. ఆ అమాయకత్వంలో ఏదో అయస్కాంతశక్తి ఉంది. కాంతిత్వంతో కాంతత్వం కలిగించవచ్చు. అలా తనవైపే చూస్తే, తన నేత్రాలుకూడా అయస్కాంతాల్లా— ఆకర్షించలేదా?

రంగారావు హృదయం జల్లుమంది. శరీరం గగుర్పొడిచింది. కాని, కాని...అయ్యో! తను నిస్సహాయుడేనా? చేతకానివాడేనా? ఏం చెయ్యగలడు? డబ్బే ఉంటే, ఈ క్షణంలో ఆమె దగ్గరవాలి... ఎందుకు దంభోక్తులు! డబ్బులేకుండా దాన్ని గురించి ఆలోచించటం అనవసరం. జీవితం ఇలా అడవిగాచిన వెన్నెల్లా ఐపోవలసిందేనా? ఇద్దరికోసం తనామెని కాపాడలేడా? ఆమె సంగతేమిటి? పాపం, ఆ బీద ఎలిమెంటరీటీచర్ ఆమెకి మొగుణ్ణి ఎక్కడ కొనితేగలడు? ఆమెగతి అంతేనా, పాపం! తనూ, బీదవాడే! ఏం చెయ్యగలడు? ఆమె కసలు వివాహం కాదేమో! ఎన్నో చిక్కులు. తనకీ కాదు. తను జీవితంలోంచి పారిపోతున్నాడా ?

రంగారావుకి కోపంవొచ్చింది, తనమీదే. తనెక్కడికీ పారిపోవటంలేదు. హాయిగా మంచం మీద పడుకుని నిద్రపట్టక తన్నుకుంటున్నాడు! కళ్లు మూసుకున్నాడతను. నిద్ర రాదు. ఆలోచనలు, క్షణాలూ, నిమిషాలూ, గంటలూ గడిచిపోతున్నాయి. టైమెంతయిందో? ఎంతయితే ఏం?

చివాలున మంచంమీదనుంచి లేచి తలుపు తీశాడు రంగారావు. చీకటిగా ఉంది. అలా చల్ల గాలికి తిరిగితే నిద్రపడుతుందేమో! తలుపు దగ్గరగా వేసి ఆ చీకట్లోనే బయలుదేరాడు. రోడ్డంతా నిర్మానుష్యంగా ఉంది.

ఆలోచిస్తూ, మానేస్తూ, నడుస్తూ, ఆగుతూ తిరుగుతున్న రంగారావుకి ఆ చీకట్లో గట్టిగా ఓ ఎదురుదెబ్బ తగిలి 'అబ్బా' అని రోడ్డుమీద కూలబడి

పోయాడు. వేలికి కంకర్రాయి తగిలి నెత్తురు వస్తున్నట్టుంది, చెయ్యి తడిఅయింది. దిమ్మరపోయి కాసేపు ఆ వేలుపట్టుకుని అలాగే కూచున్నాడు. ఆ అవస్థలో అతనికి శారద జ్ఞాపకం వొచ్చింది. అలా తన వేలినించి రక్తం వస్తుంటే ఆమె ఏం చేసేదో! పాపం, శారద! ఆ సాయంత్రం తను ఆమెకి కాఫీ లేకుండా చేశాడు. తన ఎదటనే ఫ్లాస్క్‌లో కాఫీ రెండుకప్పుల్లో పోసి తనకొకటే, తండ్రికొకటే ఇచ్చేసింది. అయినా ఆమె విసుక్కున్నట్టుగా ఏమాత్రం కనిపించలేదు. పైగా ఆప్యాయంగా తన దగ్గిరగా వచ్చి ఇచ్చివెళ్ళింది! అప్పటికింకా తను వాళ్లకి సహాయం చేసినట్టుకూడా ఆమెకి తెలియదు. ఎంత మంచిది! ఆమె దగ్గిరుంటే కట్టుకున్న షిఫాన్‌సిల్క్ చీర బోర్డర్ చింపి తనవేలుకి...! ఎంత మనోహర దృశ్యం!

నెమ్మదిగా లేచి నుంచుని రూమ్‌కి వెళ్ళటానికి వెనక్కి తిరిగి అడుగులో అడుగు వేస్తూ రంగారావు యాదాలాపంగా ఆకాశంలోకి ఎదురుగా చూశాడు. ఆ నీలాకాశంలో ఉజ్జ్వలంగా తెల్లటి చుక్క ధవళ కాంతులు విరజిమ్ముతూ మెరుస్తోంది. వేగుచుక్క పొడిచింది. ఆ ఉదయ సౌందర్యాన్ని రంగారావు రెప్ప వేయకుండా అలాగే చూడసాగాడు.

సౌందర్యం! అది అనిర్వచనీయం! ఎవరికి వారే అనుభవించాలిసిన అద్భుతం.

ఆ వేగుచుక్కని చూస్తే అతనికేదో జ్ఞాపకం వొస్తోంది. ఆ ఉదయ సౌందర్యం చూస్తుంటే అతనికేదో మరో సౌందర్యం మనసులో మెదుల్తోంది.

ఎవరెవరో మనుషులు రంగారావు స్మృతిలో కదుల్తున్నారు. అందరూ పాతవాళ్ళే. కాని కొత్త కొత్తగా కనిపిస్తున్నారు.

పువ్వులు కొంటున్న ఎలిమెంటరీ టీచర్. అతని వదనంలో రంగారావు కేదో అరుణకాంతి కనిపిస్తోంది.

చాక్‌లెట్లు కొంటున్న ఎన్. జి. ఓ.—కళ్లలో ఏదో మెరుపల్లే మెరిసి అంతలో పాప ప్రకాశించాడు.

చీర వాపసు ఇచ్చి ధోవతులు తీసుకుంటున్న పెద్దమనిషి—సగభాగమే కనిపించాడు.

కాఫీ మానేసిన టీచర్, సిగరెట్లు మానేసిన ఎన్. జి. ఓ, ధోవతులు తీసుకున్న యువకుడూ చిరునవ్వులు నవ్వుతుంటే ఆ నవ్వుల కాంతిలో నేత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. ఆ మెరిసే నేత్రాలన్నీ మరుక్షణంలో రెండే రెండు కళ్లుగా మారాయి. వృద్ధోపాధ్యాయుడి నేత్రాలు! ఆ బీద నేత్రాలు ఎంత కాంతిమంతాలు!

ఆ వేగుచుక్క! వేగుచుక్క ప్రకాశిస్తూ రంగారావుని చిరపరిచితంగా పలకరిస్తోంది. ఆ చుక్కని చూస్తే ఏం జ్ఞాపకం వొస్తోందో రంగారావుకి క్రమంగా తెలిసిపోతోంది. ఆ ఉదయ సౌందర్యానికి సమానమైన దేదో దిగంతాలకవతలే ఆ సాయంత్రమే తను చాలాసార్లు చూసేడు. చివరిసారిగా సంజచీకట్లో నాలుగు కళ్లూ కలుసుకున్నప్పుడు దేదీప్యమానంగా వెలిగిన ఆ రెండు చుక్కలికి ఆ సౌందర్యం ఎక్కడినించి వొచ్చింది? ఏదో నిరంతరజ్యోతి ఎక్కడో వెలుగుతూ కళ్లలో ప్రతిఫలిస్తుంటే, ఉదయ సౌందర్యానికి తుల్యమైన ఆ సౌందర్యాన్ని ఏదో ఇచ్చి తను కొనేశాడు.

దాని మూల్యం అమూల్యం.

అది కొనేవాడే రాజు!